

לע"ג ר' יצחק זאב הלוי ז"ל
בן ר' אליעזר שלום הלוי ז"ל
לע"ג מרת לאה אלטע הדס ע"ה
בת ר' יעקב הלוי הי"ד

גליון מס' 652

שופטים

שבת אורה

אזהרה חמורה! העלון מיועד אך ורק לרציניים שיודעים את חשיבות התפילה, ובשעת התפילה לא מעיינים בעלון ובשאר דברים. לעילוי נשמת ר' דב כ"ר מאיר יוסף ז"ל

בהשקפה ראשונה

מאמרי השקפה, מוסר והנהגות

שח רבי ישראל דוד נייזנר זצ"ל: מורי ורבי, רבי גרשון ליבמן זצ"ל סיפר לי שבשנת תרצ"ט, שנה לפני פרוץ מלחמת העולם, האריך ערכו חודש אלול בנובמבר, כל חודש אלול עשו תענית דיבור, ולמדו ממש יומם ולילה, והיו צריכים לעמוד בחבורים ממשנתם להזכירם שצריכים לאכול ואין זה גוזמא בעלמא, ואספר לכם מה שהיה כבר אחרי המלחמה כאשר אני למדתי שם, אני זוכר ב'שבת 'שובה' אחרי קבלת שבת מאמר מורי זצ"ל דרשה 'שלש שעות', ואח"כ התפללנו 'שעתיים מעריב' ולא היה לאף אחד מאתנו תאבון וחשק לאכול סעודת שבת לאחר דרשה ותפלה כזו, והיה צריך להכריח אותנו לאכול 'לכבוד שבת קודש' וזכר אני שכאשר אבי ז"ל היה מעיד אותי לומר 'סליחות' היו דמעות זולגות מעיניו, ובמיוחד בעלי תפלות היו בוכים, ואני מדבר על צדיקים וגדולי ישראל דוקא, אלא גם על אנשים פשוטים ואפי' נשים. כל האוירה של אלול היתה אחרת לגמרי. וכאשר ילד קטן ביקש מאמו מיני מתיקה או איזה משחק, היתה אמו או מעירה לו, "האם גם היום באלול אתה מבקש דברים כאלו". ובפרט בעשרת ימי תשובה. ואין לנו כהיום מושג בזה, כי נמצאים אנו בעולם אחר לגמרי שבו מחפשים תענוגים ושמחה. (שובה ישראל)

וכה מעיד כ"ק אדמו"ר רבי שלמה מבאבוב זצ"ל על אותו דור שהיה לפני השואה: על עבודת הקודש של החסידים הנעלים, שהכרת פניהם ענתה בהם, שהגיעו ימי התשובה, ואש ההתלהבות שבערה בקרבם, היתה מורגשת היטב, בכל צעד וצעד, וכל אחד עשה הכנה גדולה, לקראת הימים הקדושים, וחדר לעומק נפשו, להתבונן, היכן נתרשל בעבודת השי"ת, ובאילו ענינים, צריכים תיקון, גם בעלי בתים פשוטים שכל ימות השנה היו מודרים בכל בוקר, אחר התפילה, לחנותם ולעסקיהם, התעכבו בחודש אלול בבית המדרש, עד חצות, ועסקו בתורה ובעבודה וכל רצונם ומאוויהם לתקן נגעי בתי הנפש, ולהכין את עצמם שיהיו ראויים לקבל פני מלכם ובוראם בימים הנוראים. (פרי הכרם)

חיים יהודיים אמיתיים, רגיל היה על לשונו של רבי שמשון, הם חיים של שמחה. לעתים, היה מסמך לכך את הסיפור אודות תלמידו של רבי ישראל סלנטר - רבי יצחק בלאזר זצ"ל שבמסיבת שנותיו התאלמן ל"ע מאשת נעוריו ונשא בזיווג שני אישה הצעירה ממנו בשנים. רבי יצחק, שנהג בתענית דיבור מראש חודש אלול ועד יום הכיפורים, נזקק פעם לדרוש ברופאים לקראת הימים הנוראים, וכאשר הפרופסור הגרמני שאלו הלך יחד עם רעייתו הבחין כי הוא מתקשר באמצעות דף ועט (בשל תענית הדיבור), פעל כמיטב הליכות הנימוסין של קניסבורג הגרמנית והביע בפני הרבנית הצעירה את השתתפותו בצערה, על שנגזר עליה לחיות עם אדם זקן, חירש-אילם וגם חולני... כששמעתי לראשונה על הסיפור הזה בצעירותי - אמר רבי שמשון - חשבת איזה גיחוך גרמו דבריו אל בלבם של רבי יצחק ורעייתו ותיארת לעצמי איזו מחשבה עלתה בוודאי במוחו של רבי יצחק לשמע דברי ההבל: "אילו רק היית יודע, אדון פרופסור, איזו חדות חיים יש לנו באמת..." אבל איך הוא המבשר שלנו? האומנם - שואל רבי שמשון - אנו מסתכלים על רבי יצחק כעל המאבשר באדם, או שמא כעל מסכן שגור על עצמו שתיקה ובמשך למעלה מחודש לא יכול היה לדבר? כאשר אנו חושבים על אותם ארבעים יום וארבעים לילה ששהה משה רבינו במרום, לחם לא אכל ומים לא שתה - וכי לא מתגנבת ללבנו איזו מחשבה קלה, בנוסח "אפילו לא פרוסת לחם או טיפת מים. כמה קשה..." את מבחן המבט על רבי יצחק - אפשר לקבוע בוודאות - עבר רבי שמשון בהצלחה. בלי משים וכמסירה לפי תומו, הוא מעיד כי כבר בצעירותו הביט על הפרופסור הגרמני כעל אומלל שאינו יודע חדות חיים כהלכה מדי. (המשמש בגבורות)

פרשה ופירושה

לקט פירושים על פרשת השבוע

ולא תקח שחרך כי השחר יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים: כתב ה"חזון איש בספר "אמונה וביטחון": אזהרת התורה על השחרור אינה בגדר משפט, אלא חוק. הא ראייה שלא נאסרה הוראת דין לעצמו, גם כשפרנסתו וחיייו תלויים בה. גם במשפט שבין איש לרעהו, לא פסלה תורה אלא קבלת שחרור בזמן המשפט, אבל יכול הוא לשפוט את אהובו ואת שנואו (להוציא מקרים מסוימים בלבד), הגם שקיימת באדם נטיה טבעית להטות אהובו ולרעות שנואו. אלא מאחר שהסתכל הקב"ה בתורה וברא עולמו, הרי שבנוסף לכח הנגיעה הטבעי, ניתן כח טומאה בשחרור, לטמטם הלב ולהרדים הבינה, עד כדי זיכוי המשחרר בדין. ואם יעבור על מצות התורה, וישב בדין זה על כס המשפט, יוסר ממנו מחסה החכמה, המבטיחו תמיד מן הכשלון. אמנם, כח טומאה זה ניתן רק במסגרת האיסור שקבעה התורה. מעבר לכך, האמינה תורה בבטחה שהדין לא יטה לבו לנגיעה טבעית, וכי מורם הוא מפחיתות אלה, והאמת תמיד נר לרגלו ואור לנתיבתו. (פנינים משולחן נבחר)

לא תשחית את עצה. באחת מדרשותיו בפני מרביצי תורה ויראה, שח רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל: "זכורני שפעם אחת שאלתי את הסטילר-רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל (קהילת יעקב) בענין גזירות אילן שהפסיק לתת פירות, האם יש לחוש משום סכנה שקוצץ אילן שעושה פירות, ואמר לי: 'האם כבר עשיתם כל מה שאפשר למען שימשיך בגידולו ולא עלתה בידכם, אם כן - יכולים אתם לקוצצו'. ודרשתי אני לעצמי לימוד בזה כלפי חיוב הרב לתלמידיו, שכל זמן שעדיין לא עשו כל טעדיק ותחבולות לתועלת התלמידים, עדיין לא נפטר מהחיוב לטפל בו לטובתו, והוא לימוד גדול כשדנים על ריחוק תלמיד, שיש לבדוק היטב האם אין עדיין דרך ואפשרות להשתדל לכוונו לטוב". והוסיף להעיד עוד: "אזכיר מה ששמעתי מפה קדוש רבי אליהו לופיאן זצ"ל, כששאלתי עד כמה אנו מחויבים לטפל בבחור שמתקשה בלימודו ואין הנהגתו בדרך הישרה כראוי. וענה לי כי החיוב הוא באותו שיעור שהייתם מתעסקים אילו היה זה הבחור בנכם שלכם. כגודל הטרחה של האב בבנו שאינו מניחו מחמת בעיותיו, כך חיובו של הרב שלא לסלק תלמיד, ולטרוח ולעמל בכל הדרכים לכוונו לדרך הישר והטוב. אלא שהוסיף רבי אליהו שכל זה בתנאי שאינו מוזק לאחרים, שאם ח"ו מוזק לאחרים, אין להשהותו כלל". (אמרי דעת)

כי ימצא חלל באדם אשר ה' אלוהיך נתן לך לרשתה נפל בשדה לא נודע מי הקנה: בתקופה שנופליאון נלחם עם אוסטריה בשנת תקס"ט, נתפס יהודי בפרשבורג בירת סלובקיה בעוון מכירת מצרכי מזון לאויב, ולאחר משפט צבאי קצר נגזר דינו למיתה. החתם סופר זצ"ל נתבקש לבוא ולומר וידוי עם הנידון וכשהגיע חיזקו לבל יתיאש. מיד כשיצא מחדרו של הנידון למוות, פנה החתם סופר לנסיך קרל, מפקד הצבא האוסטרי, בבקשה שיקיים בידור יסודי לוודא אם היהודי אכן אשם בדבר, או שנכונה טענתו שלא ידע מי הקונה. הנסיך תמה על פנייתו הבהולה של הרב, וגער בו: כל יום נופלים בקרב מאות חיילים חפים מפשע, ומה ערך יש לעור טיפת דם בזמן כזה? פתח החתם סופר לפני הנסיך את חומש דברים, וקרא באוזניו את פרשת עגלה ערופה ואמר לו, פרשה זו כתובה בתורה בין פרשיות של מלחמה, כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב" (כ, א), ואחר כך בתחילת פרשת כי תצא פותחת הפרשה במלחמה - "כי תצא למלחמה" (פסוק י), ובאמצע הפרשיות הללו נכנסה פרשת עגלה ערופה, שנצטוו וקני העיר והכהנים והלויים להביא עגלה ולבקש כפרה ולהתוודות על שמצאו חלל בדרך. התורה הכניסה את פרשת עגלה ערופה בין שתי היציאות למלחמה ולמרום שונם בעיצומה של מלחמה, כשנופלים חללים רבים משני צידי החזית, יש לחקור ולחפש את האשם במות חלל בודד ואין לזלזל בהריגת נפש, כי האיסור החמור לשפוך דם נקי קיים בימי מלחמה כמו בעת שלום. הנסיך שידע את התנ"ך נהנה מן ההסבר והסכים לדחות את ביצוע פסק הדין בבקשת החתם סופר, ואחר ימים מספר נמצא היהודי זכאי ושחרר. (אור ממערב - ילקוט מאשיל דרעה)

סיפור מההפטרה

ועל הכל...

"פרפראות"

פעם ביקר הרב אברהם שיינפלד זצ"ל רב העיר קלונבורג, בבית הסוהר, בחודש אלול. והשמיע בבית הכנסת של האסירים דברי התעוררות לתשובה. דבריו עשו רושם גדול על האסירים, עד כדי כך שעניי כמה מהם זלגו דמעות. כשנפרד מהם בסוף הדרשה ואיחל, תוך לחיצת יד לכל אחד, שנה טובה ומבורכת, ניגשה אליו קבוצה של נידונים ואחד מהם פנה אליו ואמר: "כבוד הרב, כאות הכרה והערכה על הדרשה היפה הזאת, אנחנו נותנים לך במתנה למזכרת נצח, שעון כיס מזהב". הרב שנפעלד הסתכל על המתנה, והשעון היה מאד מוכר לו... התברר, כי בזמן שהוא אמר את הדרשה הם גנבו לו מתוך הכיס, את השעון שלו, והרב לא הרגיש בזה... (עולמו של אבא)

"ענין של טעם"

הטעם שנבחרו הדגים למאכל שבת, להזכיר שאין אש הגיהנום שולט בשבת, כמו כן הדגים לא שלט בהם אש הפורענות של המבול, שנדונו ברותחין. (בן יהוידע)

"מפי כתבם"

בעתות צרה, אדם חייב לעבוד עם האמונה, כיון שאינו רואה מיד תוצאות ממשיות למעשיו. חוסר אמונה הוא הסיבה לכך שאנשים נשברים באמצע. לדוגמא: אדם נכנס לחנות, מגיש למוכר את הכסף ומקבל את המצרכים. זו ודאי עיסקה טובה. אך מה יעשה אותו אדם אם המוכר יאמר לו שאת המצרכים הוא יקבל רק למחרת? כאן כבר הקונה יחסס, מי יודע מה יעשה המוכר בינתיים עם הכסף, כאן נדרש "אמונה" ואדם נכנס לבית חולים ורואה שם יהודי במצב קשה. הוא שוטח תפילתו לפני בורא עולם: "יבש"ע, שלח רפואה שלימה לחולי עמך", ומיד הוא שם לב שמצבו של החולה משתפר והוא מתחיל להבריא. יש לאותו אדם ממש הרגשה טובה, התפללתי ומיד נענית, נפלא! למחרת הוא נכנס שוב לבית חולים ורואה יהודי נוסף במצב קשה. הוא מוריד דמעות ומתפלל, אך הפעם הוא לא נענה, מצבו של החולה ממשיך להתדרדר. אותו אדם מרגיש שהוא זרק סתם מילים. הוא יודע אמנם שהפקיד את המילים בידי של הקב"ה, אך היכן הן התוצאות שהיו צריכות לצאת מן המילים? הרי החולה לא קם מחוליו! לאחר אותו מאורע האדם הזה כבר מהסס האם בכלל להתפלל על החולים. הרי אתמול הוא ראה שהתפילות לא עזרו, שהמילים הלכו ואינן, אולי עדיף במצב כזה לעשות דברים אחרים ולא סתם לומר מילים! אם אותו אדם היה יודע שכל דבר צריך לעבור שלב של אמונה, אם היה יודע שהמילים שהוא אמר מופקדות אצל הקב"ה, הכל היה נראה אחרת. הוא היה יודע שהמילים האלו יגדל פעם משהו, אפילו מסתם מילים בלי כוונה, שהרי לא אומרים "כי אתה שומע תפילת כל לב" אלא "כי אתה שומע תפילת כל פה". כל מילה של יהודי זה יהלום, הכל מופקד אצל בורא עולם ויבוא יום ויצמחו מזה פירות. גם כאשר נראה שהתפילות לא התקבלו אין זה נכון, התפילות התקבלו והם מופקדות אצל בורא עולם, אלא שאת התוצאות נראה במועד אחר ואולי בדבר אחר. גם כאשר מתפללים על חולה ורח"ל החולה נפטר, בל נחשוב שהתפילות לא התקבלו, שהן נאמרו לבטלה. תפילות שלא עזרו לחולה זה יעזרו לחולה אחר, אולי תפילות אלה יעזרו בעתות צרה אחרות, אולי התפילות יעזרו לאותו נפטר שצריך זכויות בבית דין של מעלה, שום דבר אינו חוזר ריקס.

"מקום לשאלה"

שאלה: איך יתכן, מצוה, שחייב האדם לקיים דוקא כשזה במרחק של עד ארבע אמות, ואין חוב כשהמרחק יותר מארבע אמות?

תשובה: מצות "מפני שיבה תקום, והדרת פני זקן" בחכם נשאינו רבו מובהק, או במופלג בחוכמה אף שאינו רבו המובהק ובזקן, החיוב רק משיגיע לתוך ארבע אמות. (שריע יורה דעה סימן רמ"ד)

לכן ידע עמי שמי לכן ביום ההוא כי אני הוא המדבר הנני: סיפר רבי עזריאל טאבור זצ"ל: פעם נשאתי דברים לפני קהל מאזינים שאינם שומרי תורה ומצוות, אודות הנושא "שתי דרכים בקידוש ה'" מוות למען ה', והקשה יותר מבחינות רבות - חיים למענן. כדי להמחיש את כוונתי סיפרתי על אחת הזוויות שנאלצו היהודים לעבור במחנה בימי השואה. טרבלניקה היתה כידוע אחד ממחנות הריכוז האכזריים ביותר, ובו נטבחו כ-800,000 יהודים תוך פחות משנה. הגרמנים לא הסתפקו רק בהרג הגופני, הם רצו להנמיך ולהשפיל את היהודים מבחינה רוחנית, עד עפר. אחת משיטותיהם הנלוות להשגת מטרה זו, היתה, תליית הפרוכת של ארון הקודש בפתח תא הגזים. הם רצו כי בשעה שיכנסו היהודים לתאי הגזים יראו את הכתובת "זה השער לה' צדיקים יבואו בו" וברגעי חייהם האחרונים יגיעו לידי נאאץ חרוף, רח"ל. לאמתו של דבר, גרם הרבר להשפעה הפוכה, הרעיון השטני השיג תועלת רוחנית עצומה, כי כאשר היהודים, ואף המתבוללים ביותר, ראו לנגד עיניהם את הפרוכת עם הכתובת "זה השער לה' צדיקים יבואו בו", התעוררו רבים מהם מבחינה רוחנית, עד כדי כך שהם נכנסו לתאי הגזים בשירה ובריקודים! הם האמינו בפירושו הפשוט של הפסוק, והכירו בכך שהם אכן נכנסים בשער המוביל אל ה'. לפנינו דוגמא מופלאה ונשגבה של קידוש ה' באמצעות המוות. אך ישנה דרך נוספת לקדש את שמו - כך אמרתי לקהל המאזינים - אשר מבחינות רבות היא קשה הרבה יותר: קידוש ה' בחיים. ולדוגמא, אותו קידוש השם מופלא שהראו אלו ששרדו ושיקמו את חייהם. הם השרידים שעלו מן השריפה הגדולה, וראו בעיניהם את החורבן הנורא, ובכל זאת ניגשו בעוז ותעצומות נפש לשיקום חייהם, משפחותיהם, קהילותיהם, עד כי היו מוכנים לבנות בית כנסת חדש ולתלות בו פרוכת שעליה רקומות המילים "זה השער לה' צדיקים יבואו בו". קידוש ה' שלהם הוא, אולי, גדול יותר. היה זה רק אחד מן הסיפורים שסיפרתי באותה הרצאה כדי להמחיש נקודה זו. כאשר סימתי את דברי, נגשה אלי אשה בעלת תשובה ואמרה לי: "רציתי שתדע שאני (שאינו שומר תורה ומצוות) היה כאן הערב". הבנתי כי יש לו שייכות עם הדברים שדברתי. שאלתי אותה: "מדוע לא תציעי לו לגשת אלי?" היא נעלמה בתוך הקהל ועד מהרה שבה, ועמה צעד גם אביה. ראשו היה מורכן. לאחר רגע ארוך של דומיה הוא אמר לי בקול נשבר: "כבוד הרב, לידיעתך הייתי בטרבלניקה וראיתי כמו עיני את הפרוכת שעליה דיברת הערב..." הוא הפסיק למשך כמה דקות, ואז, כשקולו עדיין חנוק מהתרגשות הוא הוסיף ואמר: "חיי ניצלו בנס. וזו בדיוק הסיבה שגרמה לי לכעוס כל כך. כעסתי מפני מה הקב"ה הציל אותי. שאלתי את עצמי פעמים רבות - מדוע נשארת בחיים? מדוע היה עלי לעבור שבעת מדורי גיהנום, ואחר כך לחיות עם כל זה? האם לא עברתי מספיק עינויים? האם עלי להמשיך ולהתענות בחיי מות? האיש המשיך: זה הוא הכאב איתו אני ממשיך לחיות. זו היא הסיבה שבגללה גרמה לי לעזוב הכל. במשך כל השנים האלו לא מצאתי תשובה לשאלה 'מדוע נשארת בחיים? מדוע ארעו לי כל הניסים האלו אשר הביאו להישרדותי? האם היה זה רק כדי להכאיב לי?' שאלתי אותה: 'האם מצאת הערב מענה לשאלתך?' הוא הנהן בראשו. גרגור נחנק מדמעות, על כן המשכתי אני במקומו: 'אף כי חשבת שתוכל להילחם ביהדותך על ידי הקמת משפחה שאינה שומרת תורה ומצוות, בכל זאת מצאה בתך את דרכה חזרה. היא היא זו הטובה בעצם אורח חייה פרוכת החרושה ורוקמת עליה בחושי זהב את המילים: 'זה השער לה' צדיקים יבואו בו! האב, לא הצליח להמשיך ולהבליג ופרץ בבכי נרגש! לבסוף הוא חזר בתשובה. (הנה ימים באים)

מפתחמי אורייתא

פתגמים, נצנוצי מחשבה, ורעיונות בדרכה של תורה

אין לך מחלה קשה כמו היאוש. (רבי ישראל סלנט)

כל השנה צריך אדם להתנהג כמו בחודש אלול, ואלול עצמו הרי אלול הוא. (רבי ישראל סלנט)

כל אוהב שמתהפך ומשתנה באהבתו, חשוב אותו כשונא ואל תבטח בו לעולם. (רבי שלמה אבן גבירול)